

Дія глобалізаційних та інноваційно-технологічних факторів призвела до якісної зміни змісту та форм конкурентних відносин та обумовила виникнення інноваційної конкуренції як інституційно оформленого процесу змагальної взаємодії суб'єктів, заснованого на утворенні нового знання та ефективному використанні інноваційних переваг. Інноваційна конкуренція передбачає запровадження інтегративних форм конкурентної поведінки та обумовлює формування інноваційної конкурентоспроможності, що знаходить втілення у відповідних конкурентних стратегіях суб'єктів світового господарства. Дослідження змісту та особливостей ресурсних, інституційних та програмно-стратегічних факторів інноваційної конкурентоспроможності дозволило обґрунтувати стратегічну пріоритетність інноваційних та інтеграційних факторів.

Доцільність оцінювання інноваційної конкурентоспроможності національних економік всередині кластерів, виділених відповідно до моделей економічного розвитку країн обумовлює відносний характер конкурентоспроможності. В результаті застосування поданого в статті алгоритму можна оцінити інноваційну конкурентоспроможність економічних систем будь-якого рівня. Запропонований алгоритм може бути покладений в основу моделі оцінювання інноваційної конкурентоспроможності країн, що вимагатиме деталізації методики розрахунку комплексних показників факторів конкурентоспроможності, та інтегральних показників конкурентного потенціалу та конкурентних переваг, а також підсумкового показника інноваційної конкурентоспроможності

Література

1. Global Innovation Index 2009–10 [Електронний ресурс] // INSEAD. – 2010. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org/gii/main/reports/index.cfm>.
2. The Innovation Imperative in Manufacturing. How the United States Can Restore Its Edge [Електронний ресурс] / Report BCG, 2009. – 32 р. – Режим доступу : <http://www.bcg.com/documents/file15445.pdf>.
3. Innovation for Development Report 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.innovationfordevelopmentreport.org/ici.html>.
4. European Innovation Scoreboard (EIS) 2009. European Commission // PRO INNO Europe Paper. – 2009. – № 15.
5. Антонюк Л. Інноваційні фактори підвищення конкурентоспроможності національної економіки / Л. Антонюк // Матеріали конференції. – Чернівці, 2002. – С. 11–13.
6. Швиданенко О. А. Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти : [монографія] / Швиданенко О. А. – К. : КНЕУ, 2007. – 312 с.
7. Тараненко І.В. Алгоритм дослідження та оцінки інноваційної конкурентоспроможності країн / І.В. Тараненко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: економіка. – 2011. – Спецвипуск 33. Ч. 1. – С. 196–201.
8. Тараненко І.В. Системний характер формування інноваційної конкурентоспроможності: глобалізаційний контекст / І.В. Тараненко // Вісник Донецького національного університету, сер. В: економіка і право. – 2010. – Вип. 2, т.2. – С. 422–429.

Надійшла 14.09.2011

УДК 658

Н. М. ТЮРІНА

Хмельницький національний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФУНКЦІОНУВАННЯ У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В статті представлено конкурентоспроможність промислових підприємств як результат функціонування у конкурентному середовищі. Визначено позитивні та негативні наслідки конкуренції на стан суб'єкту господарювання та середовища, що його оточує.

In the article the competitiveness of industrial enterprises is presented as a result of functioning in a competition environment. Certainly positive and negative consequences of competition on the state of the subject of management and environment, that surrounds him.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність промислових підприємств; конкурентне середовище; наслідки впливу на суб'єкт господарювання; результативність функціонування.

Вступ. Трансформаційні процеси економіки України значною мірою визначають умови функціонування промислових підприємств у конкурентному середовищі. Результативність функціонування у ринковому оточенні безпосередньо залежить від рівня конкурентоспроможності промислових підприємств. За умов, коли економічна конкуренція в Україні стала реальністю, головним завданням є не

просто заохочення до конкуренції, обмеження та подолання монополізації, а створення дійового конкурентного середовища, здатного забезпечити ефективність функціонування як окремих суб'єктів господарювання, так і відповідних галузей і країни в цілому. Наслідки функціонування для окремих підприємств у конкурентному середовищі визначаються відповідними рівнем конкурентоспроможності окремих підприємств. Саме конкурентоспроможність підприємств представляє собою відповідний результат функціонування у конкурентному середовищі, що ускладнюється та формується за наслідками впливу конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конкуренція як явище та економічна категорія завжди була об'єктом пильної уваги таких дослідників як І. Ансофф, А. Маршал, М. Портер, Д. Рікардо, А. Сміт, Й. Шумпетер та багатьох інших вчених та практиків.

Процеси активізації ринкових перетворень помітно підвищили зацікавленість проблемами конкуренції та окремими аспектами, щодо функціонування конкурентної ринкової системи. Різним питанням щодо конкуренції і процесу підвищення конкурентоспроможності підприємств присвячені дослідження Г.Л. Азоева, О.І. Амоші, М.П. Войнарченко, А.П. Градова, Л.І. Піддубної, Р.А. Фатхутдінова, А.Ю. Юданова та інших.

Постановка завдання. Метою статті є визначити та обґрунтувати напрями впливу конкуренції та рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та стан конкурентного середовища. Мета статті може бути досягнута шляхом виконання наступних завдань:

- довести взаємозв'язок впливу конкуренції на стан суб'єкту господарювання та середовище, в якому він функціонує;
- визначити позитивні та негативні наслідки впливу конкуренції на рівень конкурентоспроможності суб'єкту господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкуренція завжди була і лишається важливою рушійною силою розвитку будь якої економічної системи та складовою частиною ринкового механізму господарювання. Й. Шумпетер визначав конкуренцію як суперництво старого з новим, а саме: з новими технологіями, новими формами організації, новими товарами та ін. Саме боротьба протилежностей є однією із форм суперництва, а конкуренція в свою чергу є однією із категорій діалектики. Закон конкуренції є об'єктивним економічним законом розвинутого товарного виробництва, через боротьбу та суперництво між виробниками за найвищу результативність виробництва. Закон конкуренції, а саме форми його руху базуються на внутрішніх суперечностях, які і є джерелом просування вперед, джерелом руху та економічного прогресу [1, с.58-65].

Процес еволюції та монополізації економічної системи відбувається через певні методи конкурентної боротьби. М. Портер розглядає основи функціонування конкурентної ринкової системи, досліджує загальні стратегії конкуренції, визначає шляхи досягнення конкурентних переваг [3, с. 31-35]. На думку М. Портера, підприємство веде конкурентну боротьбу трьома основними методами: 1) продати товари за нижчою ціною ніж конкуренти; 2) виробляти товари з вищими якісними характеристиками (диференціація продукту); 3) виробляти товари з особливими властивостями, що задовольняють потреби вузького кола споживачів (глибока спеціалізація виробництва) [2, с. 50-65]. М. Портер характеризує конкурентні переваги фірми в глобальних масштабах, розглядає конкурентні стратегії підприємств, визначає вплив національних умов на успіх в конкуренції [4, с. 51-90].

П. Самуельсон розкриває значення ринкового механізму [5, с. 151-152], оцінює ефективність можливих ситуацій [5, с. 148-150] та підкреслює значення ефективності та справедливості на конкурентних ринках [5, с. 152-154]. П. Самуельсон підкреслює, що існує, що тісний зв'язок позитивних та негативних наслідків монополії та конкуренції, оскільки сучасна економічна система є змішаною системою державного й приватного підприємництва, монополії і конкуренції. В економічній системі, шляхом конкурентної боротьби, здійснюється постійний процес розвитку та руху, що ще раз підтверджує об'єктивну неминучість утворення монополій [5, с. 246].

Войнарченко М.П. розглядає процес взаємозв'язку конкуренції і монополії, як механізмів з одного боку – розвитку та трансформації, з іншого – подавлення та гальмування на стан та процеси функціонування суб'єктів господарювання [6, с. 12-15].

Конкурентне середовище, що функціонує завдяки постійно діючій силі конкуренції має постійний вплив на суб'єкти господарювання, що знаходяться в ньому (див. рис. 1). Ефективно працювати та отримувати позитивні фінансові результати можуть суб'єкти господарювання, що мають достатній рівень конкурентоспроможності.

Важливо наголосити, що будь яке підприємство може відчувати на собі як позитивні, так і негативні наслідки конкуренції. Як механізм просування і розвитку конкуренція може сприяти та відповідно підтримувати процеси розвитку та трансформації НТН; сприяти оперативній зміні асортименту продукції та покращенню її якості; обумовлювати мінімізацію витрат та визначати оптимальну ціну; заохочує до раціонального та ефективного використання фінансово-виробничих ресурсів; сприяє оптимізації показників доходів та прибутків підприємства тощо.

Крім позитивних наслідків, конкуренція має вагомий негативний вплив на стан суб'єкту

господарювання. Так негативні наслідки конкуренції призводять до неефективного використання робочої сили та створення умов безробіття; сприяють неефективному використанню ресурсів підприємств; обумовлюють погіршення якості продукції; впливають на погіршення фінансового стану значної частини підприємств та сприяють їх банкрутству; сприяє привласненню монопольно високих прибутків окремих підприємств.

Оскільки за умов ринкового середовища підприємства знаходяться під впливом конкуренції, яка може мати відповідно позитивний або негативний вплив на стан суб'єкту господарювання є доцільним окреслити напрями прояву конкуренції на саме конкурентне середовище.

Так негативний вплив конкуренції у конкурентному середовищі проявляється у наступному: виникнення кризових явищ; прискорення темпів інфляції; створення штучного дефіциту та ін. Позитивний вплив наслідків конкуренції на конкурентному середовищі відображається у за такими напрями: подальший розвиток окремих галузей та економіки в цілому; розширення спеціалізації виробництва; оптимізація цін та призупинення темпів інфляції та ін.

Успіх формування конкурентного середовища значною мірою залежить від відповідності та своєчасності нормативно-правового забезпечення, якості знань підприємців щодо нормативно-законодавчих актів конкурентного законодавства, від вміння їх використовувати і застосовувати у повсякденній практиці. Основною метою конкурентного законодавства є: захист добросовісної економічної конкуренції, подолання та обмеження монополізму.

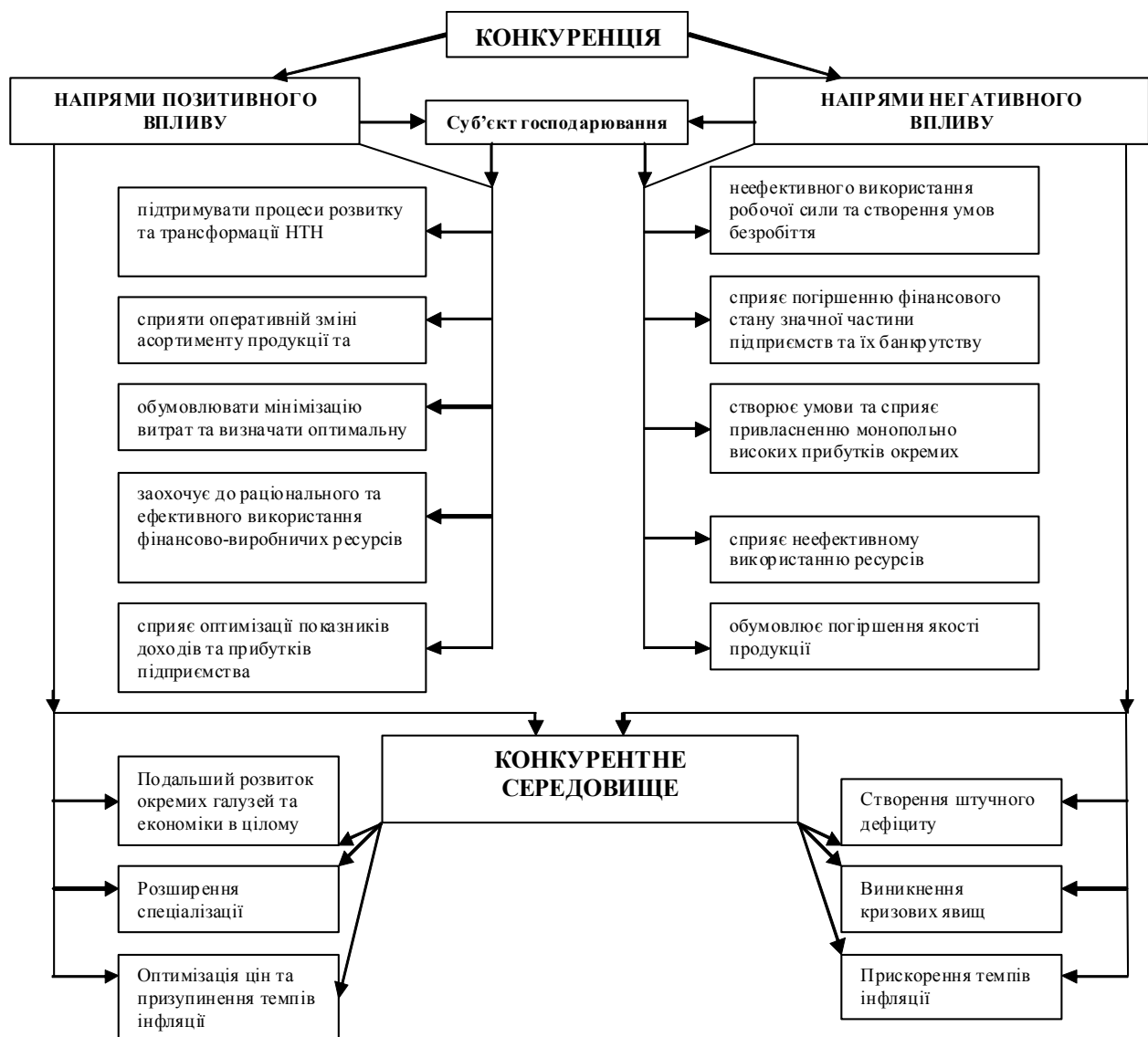

Рис. 1. Позитивні та негативні наслідки впливу конкуренції на конкурентне середовище та суб'єкти господарювання, що в ньому функціонують

Висновки. Саме розвиток та вміле застосування конкурентного законодавства, використання міжнародного досвіду в кінцевому рахунку призведуть як до підвищення конкурентоспроможності окремих

суб'єктів господарювання, так і держави в цілому. Відповідність законодавчої підтримки та умов господарювання, що склалися, буде сприяти правомірній поведінці суб'єктів господарювання, недопущенню антиконкурентних дій органів влади та окремих суб'єктів господарювання, прийняттю ними більш ефективних рішень з питань розвитку конкуренції, кращому захисту прав і законних інтересів громадян України.

Література

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер; [Пер. с немец. В.С. Автономова, М.С. Любского, А.Ю. Чепуренко]. – М. : Из-во Прогресс-МОСКВА, 1982. – 455 с.
2. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / Майкл Е. Портер; [Пер. з англ. А.Олійник, Р.Скільський]. – К. : Основи, 1998. – 390 с.
3. Портер Майкл Е. Конкуренция : [Уч. пос.] / Майкл Е. Портер; [Пер. з англ.]. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000, – 495 с.
4. Портер Майкл Е. Международная конкуренция / Майкл Е. Портер; [Пер. з англ.]. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
5. Самуэльсон Пол А., Нордхаус Вильям Д. Экономика / Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус; [Пер. с англ.]. – 16-е изд. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 688 с.
6. Економічна безпека підприємства в конкурентному середовищі : [Монографія] / [За наук. ред. проф. Войнаренка М.П.]. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 382 с.

Надійшла 15.09.2011

УДК 330

Н. А. ЯКОВИШИНА

Вінницький торгівельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ БАНКАМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто питання співпраці комерційних банків та "кризових" підприємств, визначено можливі наслідки подібної взаємодії. Доведено, що основу моделі подібної співпраці повинен складати комплекс послідовних та взаємопов'язаних заходів економічного, організаційно-правового, виробничо-технічного та соціального характеру.

In the article the issue of cooperation of commercial banks and "problem" companies has been examined. The possible consequences of such interaction have been defined. It is proved that the basis of this cooperation model should be coherent and interrelated set of measures of economic, organizational, legal, technological and social nature.

Ключові слова: банки, промислові підприємства, фінансова підтримка, розвиток економіки

Актуальність теми. В умовах розбудови національної економіки інститут підприємства є несучою функціональною конструкцією індустріальної держави. Практично кожне підприємство, яке динамічно розвивається, відіграє роль своєрідного локомотива соціально-економічної діяльності для широкого кола соціальних, економічних та адміністративних суб'єктів: працівників підприємства та членів їх сімей, підприємств-партнерів, споживачів, інвесторів, фінансово-кредитних установ, місцевих органів самоврядування тощо.

Існуюча на сьогодні макроекономічна ситуація (зокрема, високі темпи інфляції, що досягли 16,6% за підсумками 2007 року) здійснює негативний вплив на внутрішні мікроекономічні характеристики промислових підприємств і стримує зростання їх кредитоспроможності. Саме неплатоспроможність значної кількості українських підприємств робить їх найбільш вразливою ланкою в системі "банк-підприємство". Неспроможність вчасно та у повному обсязі виконувати свої зобов'язання перед контрагентами та кредиторами, відсутність необхідних резервів для відновлення повноцінної роботи зумовили перебування таких підприємств тривалий час в стадії економічної стагнації або поступового наближення до критичного кризового стану, коли постає питання про їх ліквідацію (банкрутство). Такі підприємства в подальшому будемо називати "кризовими", оскільки, на нашу думку, цей термін семантично і без надлишковості у визначенні їх рис та ознак відповідає реальному фінансово-господарському стану таких підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання взаємодії підприємств і банків в Україні досліджували Черваньов Д.М., Дзюблюк О.В., Лігоненко Л.О., Буряк П. Ю., Геєць В.М., Вождов А.П., Алексєєв І.В., Вовчак О.Д., Пересада А.А., Реверчук С.К., Слав'юк Р.А. та інші.

Існуюча на сьогодні макроекономічна ситуація здійснює негативний вплив на внутрішні мікроекономічні характеристики промислових підприємств і стримує зростання їх кредитоспроможності. Значна кількість українських підприємств не можуть остаточно подолати руйнівні наслідки трансформаційної кризи 90-х років минулого століття, серед яких основними залишаються:

– спад обсягів виробництва;